

Садржај

Б. Заштита од пожара

1. У опште о нападима у циљу изазивања пожара и о запаљивим бомбама
2. План заштите од пожара
3. Мере и средства за спречавање пожара
4. Организација за отклањање почетка пожара
5. Служба осматрања и јављања пожара
6. Мере и средства за гашење пожара
7. Подела места на реоне, ватрогасне јединице и њихова организација и попуна људством
8. Опрема ватрогасних јединица
9. Набавка, распоред и чување опреме
10. Састав плана заштите од пожара, вођење спискова обвезника и израда потсетника
11. Обука и вежбе ватрогасног особља
12. Обавештавање и поука грађанства
13. Вођење евиденције о опреми
14. Посебна упутства за случај рата
 - а) За фабрике, заводе, руднике и слична предузећа
 - б) За слагалишта у опште
 - в) За обичне путеве
 - г) За железничке комуникације
 - д) За морске и речне комуникације
15. Завршне одредбе

347.82(060.13)

О ВОЈСКЕ И МОРНАРИЦЕ
ЈЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Број евиденције
Отворено

ПРАВИЛНИК О ЗАШТИТИ ОД ВАЗДУШНИХ НАПАДА

IV ДЕО
ТЕХНИЧКА СЛУЖБА
Б. — ЗАШТИТА ОД ПОЖАРА

(Прештамповано из Службеног војног листа Бр. 35 за 1939. год.)

Штампарска радионица Министарства војске и морнарице
БЕОГРАД

1939

МИНИСТАРСТВО ВОЈСКЕ И МОРНАРИЦЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Б: ПЗВН

Број евиденције
Отворено

у део у нови инвентар бр. 1917
1 јануара 1942 год.
Београд

ПРАВИЛНИК
О ЗАШТИТИ ОД ВАЗДУШНИХ НАПАДА

IV ДЕО
ТЕХНИЧКА СЛУЖБА
Б. — ЗАШТИТА ОД ПОЖАРА

Прештампано из Службеног војног листа Бр. 35 за 1939. год.

Штампарска радионица Министарства војске и морнарице
БЕОГРАД
1939

357571

СА Д Р Ж А Ј

Б. — Заштита од пожара.

	Страна
1. — У опште о нападима у циљу изазивања пожара и о запаљивим бомбама	1
2. — План заштите од пожара	3
3. — Мере и средства за спречавање пожара	10
4. — Организација за отклањање почетка пожара	20
5. — Служба осматрања и јављања пожара	29
6. — Мере и средства за гашење пожара	29
7. — Подела места на реоне, ватрогасне јединице и њихова организација и попуна људством	36
8. — Опрема ватрогасних јединица	46
9. — Набавка, распоред и чување опреме	47
10. — Састав плана заштите од пожара, вођење спискова обвезника и израда потсетника	48
11. — Обука и вежбе ватрогасног особља	51
12. — Обавештавање и поука грађанства	52
13. — Вођење евиденције о опреми	52
14. — Посебна упутства за случај рата	54
а) За фабрике, заводе, руднике и слична предузећа	54
б) За слагалишта у опште	55
в) За обичне путеве	56
г) За железничке комуникације	56
д) За морске и речне комуникације	58
15. — Завршне одредбе	59

МИНИСТАРСТВО
ВОЈСКЕ и МОРНАРИЦЕ

ББр. 8127.

1. августа 1939.

Београд.

На основи члана 23 Уредбе о заштити од
ваздушних напада, прописујем овај

ПРАВИЛНИК

о

ЗАШТИТИ ОД ВАЗДУШНИХ НАПАДА

IV ДЕО

ТЕХНИЧКА СЛУЖБА

Б. — ЗАШТИТА ОД ПОЖАРА

1. — У опште о нападима у циљу изазивања пожара и
о запаљивим бомбама.

1) Опасност од пожара за време рата је
много већа него за време мира, јер тада и не-
пријатељ тежи, да изазове што више пожара,
нарочито на објектима важним по наше земаљ-
ске и народне интересе и осетљивим према
пожарима. Та осетљивост објеката и њихов

значај, као и простирање њихово, намеће још у миру, с обзиром на ратне прилике, појачавање ватрогасних организација и њихових материјалних средстава по целој земљи. Отуда, од припрема извршених за време мира, зависи успешно спречавање и гашење пожара и за време рата. У вези са тим, неопходно је потребно, да се још за време мира најсавесније проуче све мере из опсега организације заштите од пожара, и да се припреме и материјална средства, која се стално морају допуњавати према развоју технике, хемије и тактике ваздушних напада.

2) Најчешће изазивање пожара за време рата вршиће се из авиона средством запаљивих бомби. Ове бомбе тешке су обично од 200 грама до 10 кгр. а изузетно и више, те их тако један авион може понети у великом броју.

Ових бомби има две врсте, и то: „фосфорне“, које су напуњене смесом фосфорних једињења, и „термитске“, које су напуњене термитом, тј. смесом оксида гвожђа и алуминиума са магнезијумом.

Ако је кошуљица термитске бомбе од електрона (сагорљива легура од преко 90% магнезијума а остатак алуминијум, цинк и манган, која се врло тешко гаси), онда се таква бомба зове „Електро-термитска“ бомба.

Време горења ових бомби зависи од њихове величине, мале бомбе горе 3 до 5 минута, а веће више, чак и неколико сати. Тада при сагоревању развијају температуру од 2000 до 3000°C, и тешко се гасе.

3) Бачене из авиона, ове бомбе добијају доста велику ударну снагу, нарочито оне веће од 10—12 кгр., пробијају кровове појединих зграда и објеката, и експлодирајући расипају унаоколо усијану материју.

Ове су бомбе опасне не само за насељена места, већ и за шуме, сазреле усеве итд. За ове последње подесније су мале бомбе, јер ових у једном авиону може бити више, и тиме могу покрити већу просторију на коју се баце. (Сл. 1). Веће бомбе, међутим, сигурније пробијају кровове кућа, и теже се уклањају и гасе.

Сем овога, пожар се може изазвати и разорним бомбама, као посредним запаљивим средством, јер и ове бомбе развијају велику температуру, која може да изазове пламен у лако сагорљивом материјалу. Најзад, пожар се може изазвати посредно и рушењем инсталација за осветљење и грејање.

4) Запаљиве смесе бацају се из ваздухоплова помоћу разних направа и бомби. У бомбама запаљива смеша може да буде помешана и са бојним отровима и експлозивима. Најпознатија је оваква смеша из нафте са бензином и петролеумом; затим, раствор из жутог фосфора и сумпор-угљеника разблажен великом количином терпентина; смеша уља из каменог угља са бензином, итд.

2. — План заштите од пожара.

1) Да би се заштита од пожара могла да изврши успешно, и да би се од мирнодопских припрема добиле што веће користи у рату,

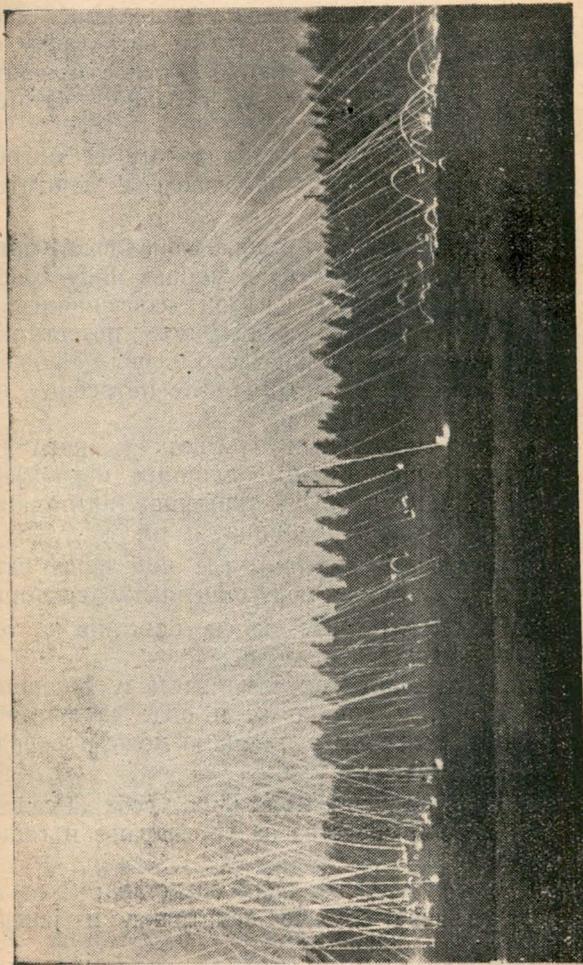
месни пододбори за ватрогасну службу и извршни ватрогасни органи, дужни су за време мира да израде *План заштите од пожара*.

Овај се план мора израдити најпре за заштиту појединих насељених места, а затим и целих територија — општинских, среских и бановинских.

2) Као основа за израду плана заштите од пожара једног насељеног места или територије у рату, мора да послужи мирнодопски план заштите од пожара дотичног места или територије, јер се служба одбране од пожара, нарочито у случају непријатељског напада из ваздуха, не може успешно импровизовати. Разлика између мирнодопског и ратног плана заштите од пожара, међутим, треба да буде само толика, у колико се разликују мирнодопска и ратна организација по својој величини, и по средствима с којима располажу.

3) План заштите од пожара извесног места, као и територије, саставни је део опште организације и плана заштите дотичног места (територије) за случај непријатељског напада из ваздуха, сходно чл. 19 Уредбе о заштити од ваздушних напада.

Послови око израде овог плана су веома обимни, па је стога потребно, да се овоме раду приступи одмах, и да се настане, да се што пре заврше. Ово тим пре, што је план за заштиту дотичног места од пожара потребан и у мирно доба, када опасност од пожара такође постоји. Стога је потребно, да се још за време мира проуче сва питања, која су од утицаја на заштиту од пожара, и да се за то припреми људство, и средства, справе, прибор итд.

Сл. 1. — Фосфорне бомбе од 250 грама тежине, бачене из једног авиона.

4) Израда плана спада у надлежност месног одбора односно пододбора за ватрогасну службу, сходно чл. 16 тач. 7 Уредбе о заштити од ваздушних напада, уз сарадњу постојећих ватрогасних организација.

На основу овог плана издају се потребна упутства и наређења за извођење заштите од пожара.

5) Према месним приликама надлежни органи месне ватрогасне службе, управе индустријских и других предузећа, шефови железничких станица итд. издају посебне упуте, потсетнике и наредбе за своје ватрогасно особље, упознају га са дужностима, и руководе потребним вежбама.

6) На основи тих посебних планова рада појединих ватрогасних јединица израђује се *општи план*, у циљу узајамног потпомагања свих ватрогасних јединица, и то:

а) у свакој општини, где има више ватрогасних јединица, за целу општинску територију;

б) у сваком срезу, за све општине на територији дотичног среза, и

в) у банским управама за целу бановинску територију, у колико се и овде са моторизованим ватрогасним јединицама може предвидети узајамно потпомагање.

7) План заштите од пожара треба да садржи:

а) мере и средства за спречавање и гашење пожара;

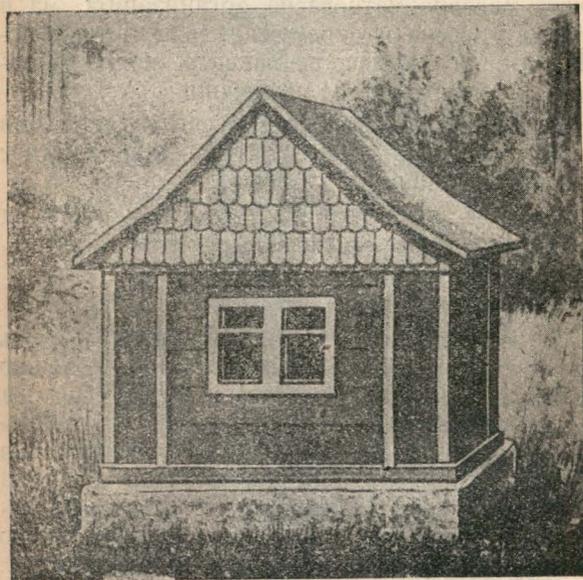
б) начин набавке ових средстава;

в) уређење службе осматрања и јављања пожара;

г) ватрогасне јединице — организацију и попуњу људством и материјалом;

д) распоред и чување ватрогасних средстава;

ђ) извођење вежбања и обавештавање и поука грађанства у циљу спречавања пожара и стварања пожарне дисциплине.

Сл. 2. — Дрвена зграда импрегнисана средством противу пожара и поред подметања ватре није упаљена.

8) Заштита од пожара у рату оснива се дакле на добро уређеној служби заштите од

пожара у миру. А под службом заштите од пожара треба разумети низ мера, које се предузимају, првенствено да се *појава пожара спречи*, а затим и да се *већ настали пожар угаси за најкраће време*. Али тешкоћа овог проблема за време рата састоји се у томе, што се тада јавља једновремено врло велики број пожара. Пошто редовна ватрогасна организација, ма и најбоље уређена и опремљена, неће бити у могућности, да све пожаре савлада, могле би наступити катастрофалне последице.

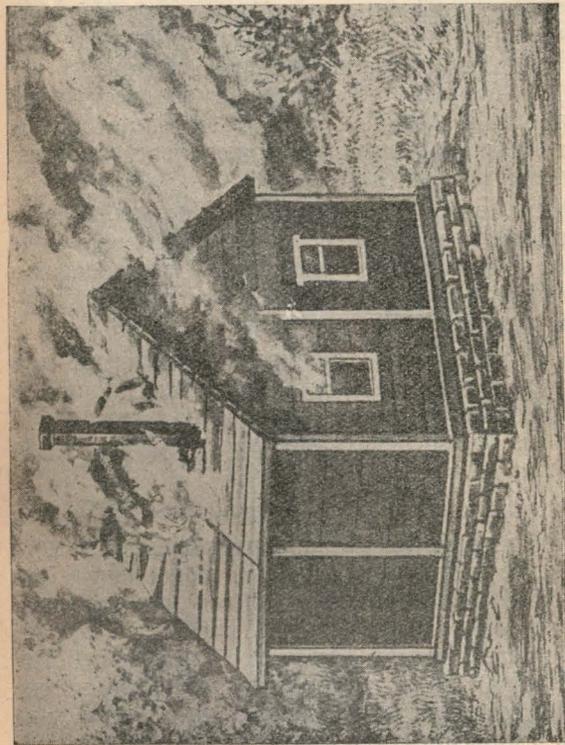
У циљу отклањања ове опасности, потребно је за рат извести организацију службе заштите од пожара најширих размера.

9) Таква организација службе заштите од пожара треба да се састоји из:

- а) службе спречавања пожара, и
- б) службе гашења пожара.

Служба спречавања пожара има за циљ спречавање избијања пожара, а ако је пожар избио, да онемогући његово ширење. Ова се служба састоји у предузимању мера и припремању потребних средстава, да се уклони свака опасност од пожара, или ако је пожар избио, да се одмах примети и угуши *средствима предохране*. Зато је ова служба врло важна, и скоро важнија него ли и служба гашења пожара.

А служба гашења пожара састоји се у припремању нарочито обученог људства и специјалних средстава за гашење пожара, који средствима предохране не би могли бити у зачетку угашени.

Сл. 3. — Неимпрегисана дрвена зграда после подметнуте вагре као и у сл. 2.

3. — Мере и средства за спречавање пожара.

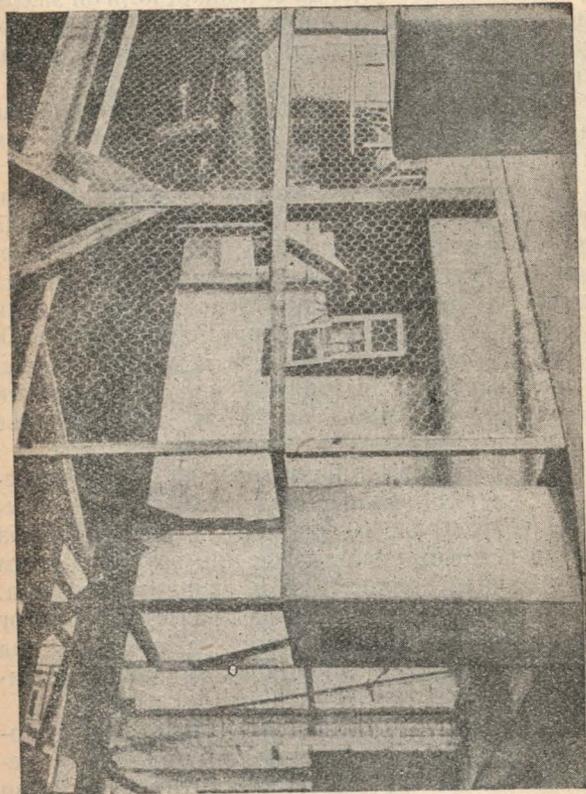
1) Све већа опасност од пожара приликом напада из ваздуха у будуће мора имати утицаја и на начин изграђивања насељених места. Веома је потребно и корисно, у циљу ограничавања пожара у рату, да се са досадањег групног или блоковног система изграђивања градова и насеља, у будуће пређе ка растреситом начину изграђивања градова, тј. да поједине зграде или велике грађевине буду раздвојене баштама, вртovima или воћњацима.

Месне власти, грађевинска предузећа, а и сопственици зграда треба у будуће да воде рачуна и о овим разлозима приликом подизања грађевина, поред користи које растреситост пружа и у здравственом погледу.

2) У мере и средства предохране од пожара спада извршење и свих одредаба Закона, и других прописа, који се односе на мере предохране за обезбеђење свих врста грађевина од пожара.

Као најважније мере предохране су следеће:

а) кровове треба израђивати што стрмије да би се омогућило клизање запаљивих бомби; кровне конструкције другог облика треба ојачати тако, да се спречи пробијање крова; цела кровна конструкција треба по могућству да се израђује од несагоривог материјала; све дрвене делове кровне конструкције ради тога треба импрегнисати ватроотпорним средствима, или их бар таквим средством премазати (Сл. 2 и 3).

Сл. 4. — Таван уређен од несагорљивог материјала.

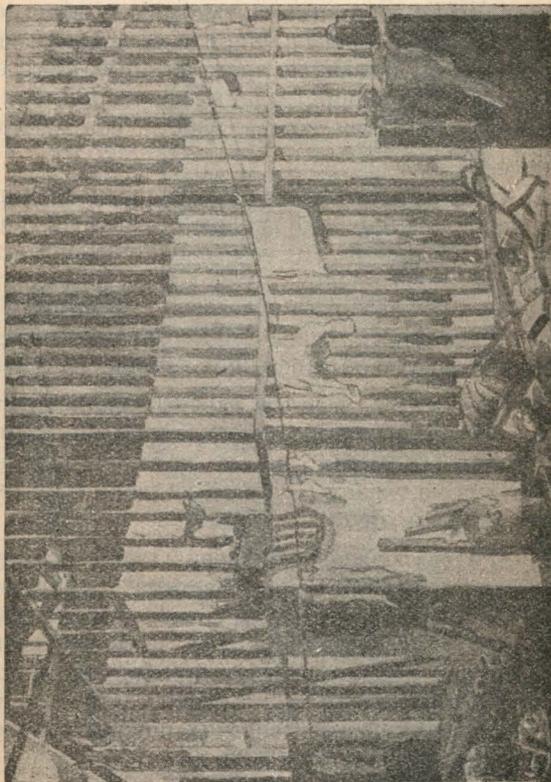
б) зграде које захватају велике површине треба поделити пожарним зидовима, нешто изнад кровне конструкције, да се пожар, који би захватио материјал у једном делу, не може проширити на материјал, који се налази у суседном делу зграде.

Пожарни се зидови морају израђивати према одредбама грађевинског Закона, који у том делу гласи:

„Пожарни зидови, који се морају израђивати на забатној страни поред суседних зграда или у дугачким зградама, у међусобном одстојању од 30 м. морају бити озидани 30 см. изнад кровне површине. Свака зграда мора имати засебне пожарне зидове јачине једне опеке, који се изнад крова могу смањити и на пола опеке. У овим зидовима не смеју се налазити никакви дрвени делови ближе од 20 см. од спољашње површине истих“.

в) сва врата на тавану треба да буду израђена из метала, односно од незапаљивог материјала. Преграде од летава на тавану треба заменити жичаним мрежама, или ватроотпорним — гипсаним, етернитским и сличним зидовима. Патос тавански, не треба да буде од запаљивог материјала, а ни од асфалта, јер се и он под дејством запаљивих бомби може лако запалити. (Сл. 4 и 5).

г) препоручује се, да се тавански патос, који није отпоран према ватри, покрије слојем песка или глине од неколико сантиметара. Ово треба извршити споразумно са грађевинским стручњаком, да се не би преоптеретила цела грађевинска конструкција.

Сл. 5. — Таван неотпоран противу пожара.

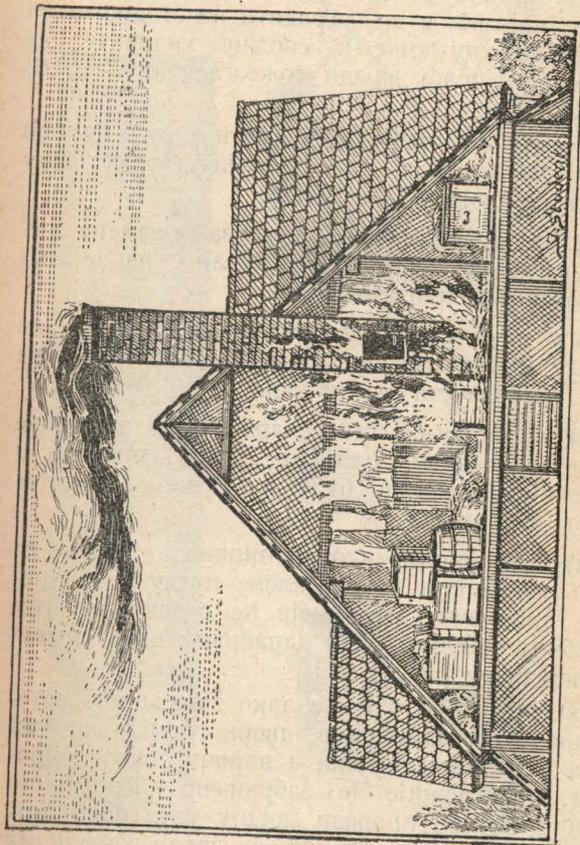
д) где се поједини делови таванских просторија користе за друге сврхе (становаће, ателее и т. сл.), исте треба изградити од несагоривог материјала (зидове и патос), тако да се у њима појављени пожар не може раширити по тавану и захватити кровну и таванску конструкцију. Пред евентуалном опасношћу од напада из ваздуха, из таквих одељења треба изнети сав намештај. (Сл. 6).

ђ) не губити из вида, да је опасност ширења пожара дејством запаљивих бомби већа на вишим спратовима, и да се постепено смањује према нижим. Према томе, *мере предохране у првом реду треба предузети на таванима*. Као прва мера предохране мора бити уклањање са тавана свих лако запаљивих ствари. (Сл. 4 и 6).

Осим тога треба са тавана уклонити и све оно, што није запаљиво, а што може да омета брз и слободан пролаз, и приступ појединим местима на тавану (Сл. 4). Ово важи и за ходнике, улазе и др. (Сл. 7 и 8).

е) Пред улазом на таван, као и на самоме тавану, а на погодним местима, чувати материјал и прибор са којим се може локализовати дејство запаљиве бомбе, или се може и сасвим угушити. Ту спада: песак, прибор за просипање — разбацивање — песка, кофе за воду, апарати за гашење почетних пожара хемиским средствима, вода итд. (Сл. 9).

ж) ако зграда има водовод, набавити гумено цедро довољне дужине са млазницом и холендерима, а славину у кујни и на умиваонику

Сл. 6. — Лако запаљиве ствари на тавану (мансарди) убрзавају и појачавају пожар.

удесити, да се црево помоћу холендера може на исту прикључити. Код већих станова, радионица, гаража, и др. уградити на згодна места и посебне унутарње и спољне хидранте, да се пожар у целој згради може гасити. (Сл. 10, 11, 12 и 13).

з) сем тога, треба припремити алат и прибор за затварање воде, или светлећег гаса, у циљу изоловања оштећених места.

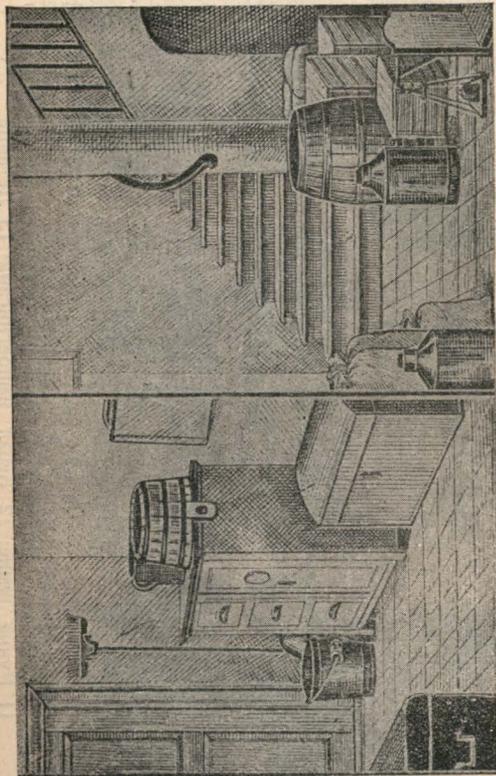
и) треба припремити средства за замену светлећег гаса за осветљење и кување, јер је овај подложен експлозији.

ј) у лако запаљивим зградама, ако се ове морају користити, предвидети и потребне јаче мере безбедности од пожара.

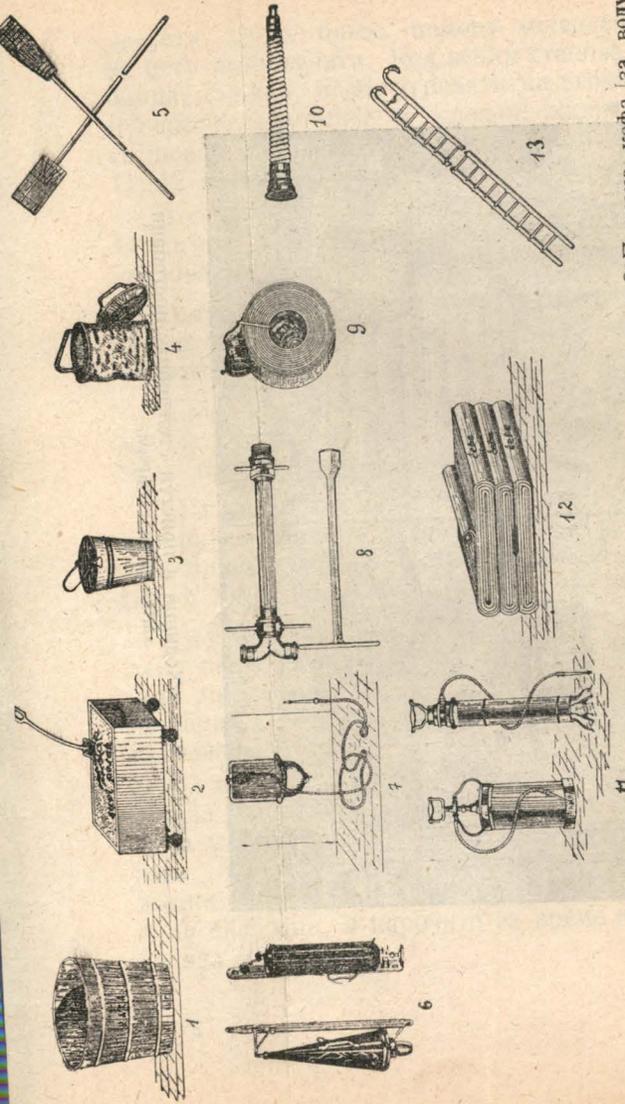
к) у локалима, где се држе лако запаљиве материје, подови, плафони, врата, прозори и ступенице, треба да буду израђене од несагоривог материјала.

л) у фабрикама и радионицама које раде са лако запаљивим материјалом, предузети нарочите припремне мере које ће одговарати тим посебним приликама, и данашњим опасностима од пожара у рату.

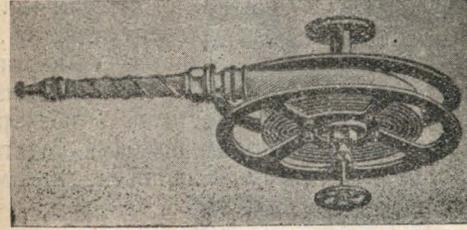
љ) смештај и чување лако запаљивог материјала у светларницама, двориштима и на улицама у близини зграда, а нарочито испод прозора, најстрожије је забрањено. Тако исто ходници и сви пролази морају увек бити потпуно слободни, а нарочито за време ваздушних напада (Сл. 7 и 8).

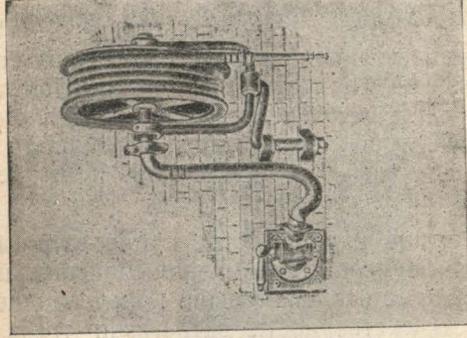
Сл. 7 и 8. — Ходници и приступ ступеништу претрпани запаљивим стварима.

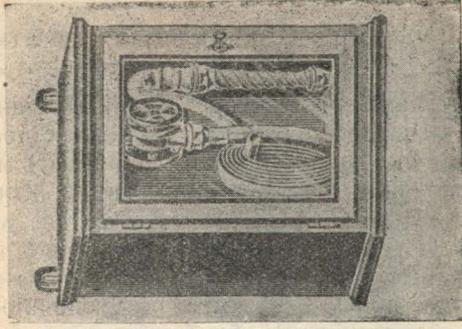
Сл. 9. — 1 Дрвена каца за воду; 2 Сандук са песком и лопатом; 3 Плетхана кофа (за воду); 4 Плетхана кофа за воду; 5 Шкروпило; 6 Ручни апарати за гашење почетног пожара; 7 Гумено црево са млазницом; 8 Наставак хидранта са кључем; 9 Цев са холендерима; 10 Млазница; 11 Ручне пумпе; 12 Ђебад импрегнисана; 13 Летвице.

Сл. 10

Сл. 11.

Сл. 12.

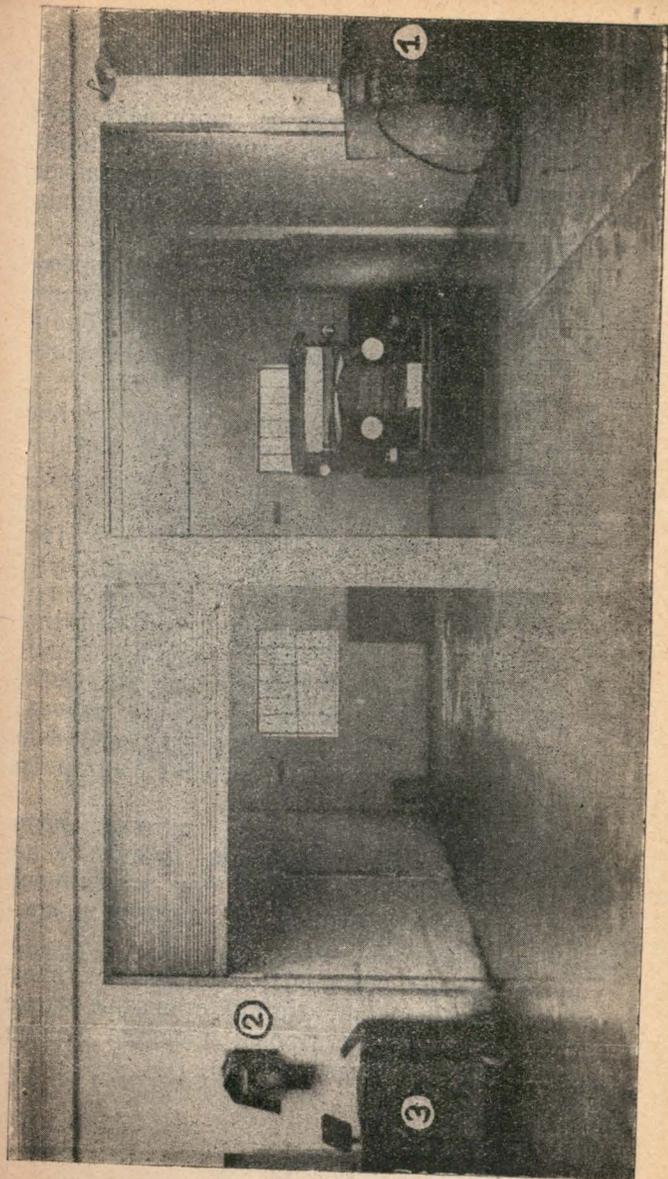
Сл. 10 и 11. — Зидни (отворени) хидрант. — Сл. 12. — Зидни хидрант у сандуку.

4. — Организација за отклањање почетка пожара.

1) У свакој згради мора један од станара да се са одговорношћу прими дужности старања за безбедност зграде од пожара. Најпре ово мора бити сопственик или настојник куће. Он је дужан да се постара да се предузму све мере предохране. А у случају стварности, ако која запаљива бомба падне на зграду или у кругу исте, дужност је тога лица да уз помоћ осталих станара учини бомбу безопасном, одбацавањем исте на улицу, у двориште или онде, где нема запаљивих предмета или материјала.

2) Према величини зграде, овоме лицу треба додати и једног или више помоћника. Ова лица образују Одељење кућне заштите и прве помоћи. Ради евентуалне смене појединих лица или целог овог одељења предвидети и потребан број људи као резерву.

3) Суштина рада људства кућне ватрогасне организације састоји се у мирнодопским припремама, да се отклоне услови који олакшавају пожар. А у стварности ватрогасци треба да одбаце или уклоне запаљену бомбу до места, где не може бити опасна док не сагори; или да је затрпају сувим песком, а евентуално и земљом, где ће такође сагорети, али варнице, којима пали околне предмете, не може избацити. После сагоревања остатак бомбе треба хладити водом, а фосфорним бомбама додати и модру галицу. Евентуално запаљене предмете гасити водом.

Сл. 13. — Гаража уређена и снабдевана погрбама за гашење почетног пожара: 1 хипрант, 2 лични апарат за гашење почетног пожара и 3 сандук са песком.

Фосфорне бомбе гасе се са много воде, док се термитске бомбе не могу водом гасити. Шкрупило — метла увијена крпом, пошто се овлажи служи да се овлаже места где падне варница да се пожар не појави.

У свима овим случајевима, успеси према малим бомбама лако се постижу, а према већим знатно теже, и то сложним радом већег броја ватрогасаца. Зато су с друге стране веће запаљиве бомбе много ређе.

4) Лична опрема људства одељења кућне заштите и прве помоћи треба да се састоји:

а) *за све људсџво*: подесно, јаче одело; комбинезон од чврсте ланене тканине, или одело од азбеста, тј. незапаљиве тканине (Сл. 14), ватрогасци задржавају и своје одело); шлем, торбица — у њој лимена кутија са око 200 гр. хлорног креча; наочари у боји, за заштиту очију од светлости великих упаљених бомби; по 2 завоја за прву помоћ; 100 гр. алкалне масти; сапун; маска за заштиту од бојних отрова; ватрогасни опасач са секирицом; електрична цепна лампа; чутурица и резервни филтар за маску.

б) *за извесан број људсџва*: заштитно одело за рад у затрованој просторији, пиштаљке на гајтану подесне за употребу при намештеној маски, уже за спасавање, по потреби и специјална маска (Сл. 15).

в) *за жене*: панталоне, мараме за главу намештене тако да не сметају стављање маске за заштиту од бојних отрова, и остала опрема наведена под а) односно под б).

Сл. 14. — Ватрогасци опремљени у азбестним оделима спасавају особу, која је увијена у азбестну мараму.

5) Средства за рад одељења кућне заштите и прве помоћи јесу: ашови, лопате, кофе и гвоздене чакље, гртала за избацивање или уклањање запаљиве бомбе, суви песак, као прво и најважније средство; затим, што више воде у кадама, бурадима, кацама, кофама и томе слично (Не треба се ослањати на водовод, али зато треба имати бунаре као резерву); и друга средства, као што су шкروпила, већи и мањи апарати за гашење почетних пожара помоћу воде, хемиских течности, сувих материја, гасова, пене или других средстава. Избор врсте и величине ових апарата извршити према згради, и условима за развијање пожара у дотичној згради и њеној околини (Сл. 16 до 25).

Препоручљиво је да станари на спратовима имају монтирано уже за самоспасавање (Сл. 26).

Ова средства предохране поставити на подесна заклоњена места, тако да су лако приступачна.

6) И поред свих мера предохране, неће се увек успети да се спречи избијање пожара. За такве случајеве потребно је, да се одељења кућне заштите и прве помоћи из *више кућа или низа кућа*, здруже међу собом у једну *организацију блоковне — реонске заштитне и прве помоћи*. Оваква организација треба да има и једно заједничко спремиште, на подесном месту са справама, алатом и прибором према приликама, дотичног блока или реона, као на пример: 1 наставак за хидрант са кључем, 1 млазница са довољном дужином црева, лествице одговарајуће дужине. (Сл. 27 до 37), 1—2 мале

Сл. 15. — Члан ватрогасне организације опремљен специјалном маском са апаратом за додавање кисеоника.

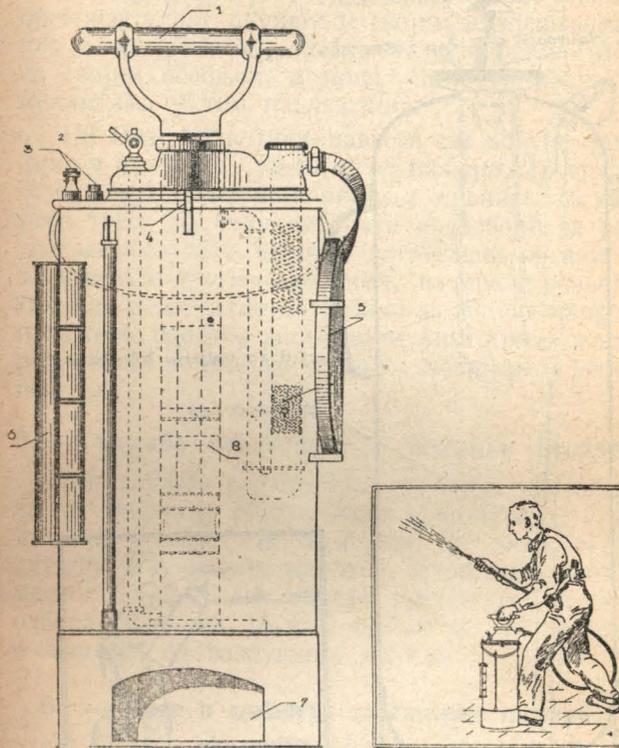
ручне пумпе, евентуално мала преносна моторна пумпа, 4 кофе за воду, 2 ашовчића, 2 пијук-сикирице, 2 пијука, 2 секире, 1 тестера, 2—3 ручна ватрогасна апарата, 1 шкροпило, 2 ужета, 2 фењера, 5—10 кгр. хлорног креча, 1—2 кгр. соде бикарбоне, и друго, евентуално потребно; специјална маска (Сл. 15), средства за пружање прве помоћи у несретним случајевима, као санитарска торба, апарат за оживљавање или вештачко дисање (пулмотор), једна или двоје ручне двоколице, болничарска носила итд.

7) Организација ове службе мора да буде способна да и сама савлада пожар, у случају, када ма из којих разлога изостане јавна помоћ, коју образује месни одбор (пододбор за ватрогасну службу) према одредбама Уредбе о заштити од ваздушних напада и овог Правилника. Ако се зграда никако не може да спасе, она може и да изгори, али треба спречити да пожар не захвати и оштети и суседне зграде.

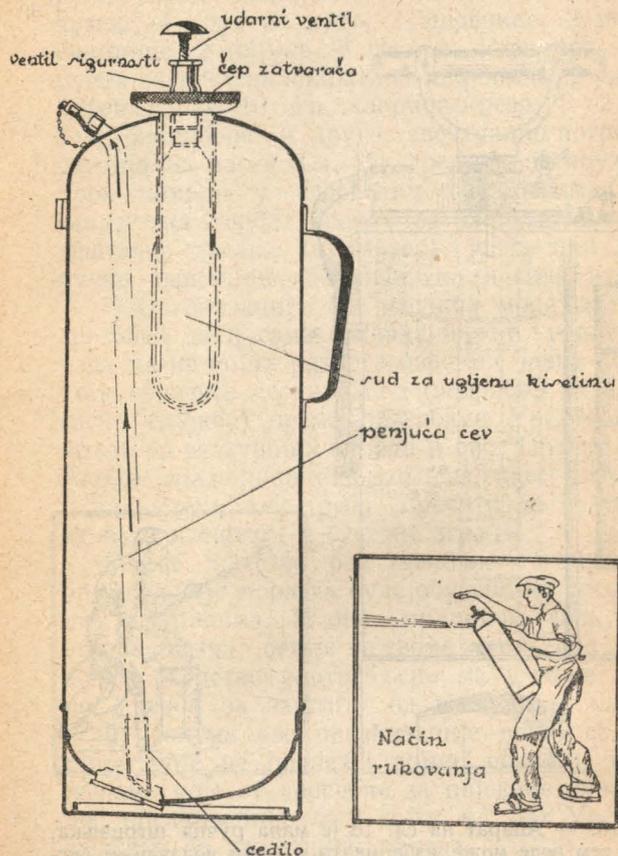
8) Све људство ове блоковне, реонске — организације мора да буде обучено на специјалним курсевима. И оно, приликом евакуације становништва, остаје на своме месту као и све остало људство употребљено ма у коме послу по Уредби за заштиту од ваздушних напада.

9) Попуна ове организације врши се људством које не подлежи војној обавези, као и женама које су способне за поједине дужности ове организације, а у духу чл. 20 Уредбе о заштити од ваздушних напада.

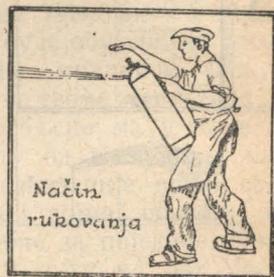
10) На сличан начин ову службу имају организовати индустријска, рударска, трговачка и друга предузећа, саобраћајне и сличне установе, заводи и тд.

Сл. 16. — Апарат на сл. 16 је мала ручна штрцаљка, која сем воде може избацити и пену додавањем екстракта и намештањем нарочите млазнице за стварање пене. Преимућство: економичан у раду, и постоји могућност пуњења за време рада.

Сл. 17. — Дејство апарата састоји се у томе, што се чиста вода, без хемикалија, истерује из суда помоћу угљене киселине (CO_2) смештене у боци.

11) Државне, управне и самоуправне власти организују ову службу у својим надлештвима, као и предузећима, заводима, установама итд. са својим особљем, и према природи посла и приликама у тим надлештима.

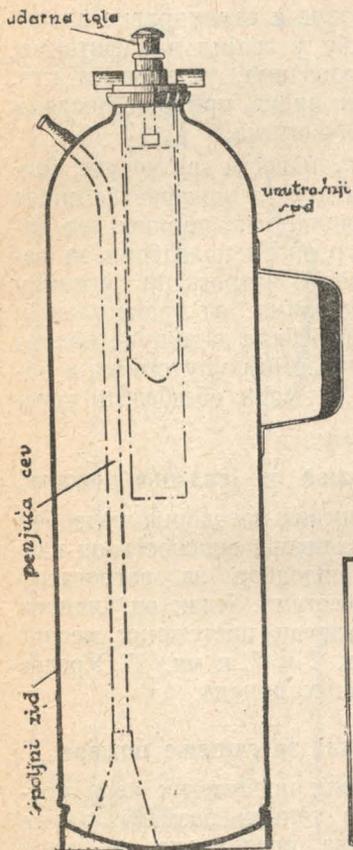
12) Овде се не могу навести све могуће прилике и услови за заштиту од пожара. То спада у нарочите пожарно-полициске прописе, са којима треба да буду упознати пододбори за ватрогасну службу, односно ватрогасни органи у месним или другим одборима, па према развоју технике и насталим потребама да допуне напред изложене одредбе детаљнијим упутствима и наређењима, којима ће се моћи обезбедити успешан рад.

5. — Служба осматрања и јављања пожара.

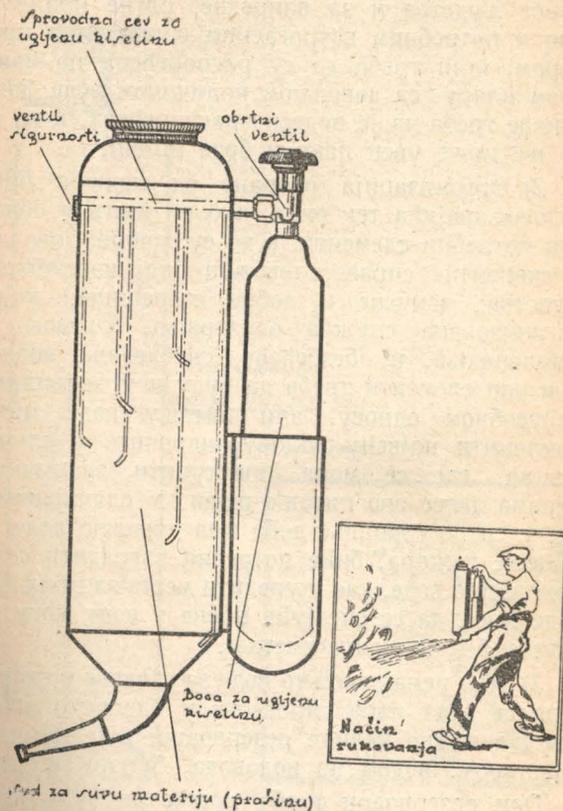
Ову службу регулисава договорно пододбор за организацију објављивања опасности од ваздушних напада, и пододбор за ватрогасну службу, а у мањим местима, један од чланова месног одбора кога одреди претседник месног одбора сходно чл. 16 т. 2 и 7, и чл. 17 Уредбе о заштити од ваздушних напада.

6. — Мере и средства за гашење пожара.

1) Када и поред свих предузетих мера предрохране избије пожар таквих размера, да се људством и средствима предрохране не може угасити, настаје потреба за интервенцијом јавне ватрогасне јединице. Да би те ватрогасне јединице могле пружити ефикасну помоћ, треба да располажу са довољним бројем добро извеж-

Сл. 18. — Дејство на сл. 18 састоји се у томе: У унутрашњем суду налази се сумпорна или солна киселина, а у спољњем суду раствор натриум бикарбоната. При разбијању стаклене цеви помоћу ударне игле сумпорна киселина излази кроз мрежасту унутрашњи суд и услед мешања са раствором у суду ствара се притисак, који течност истерује из суда.

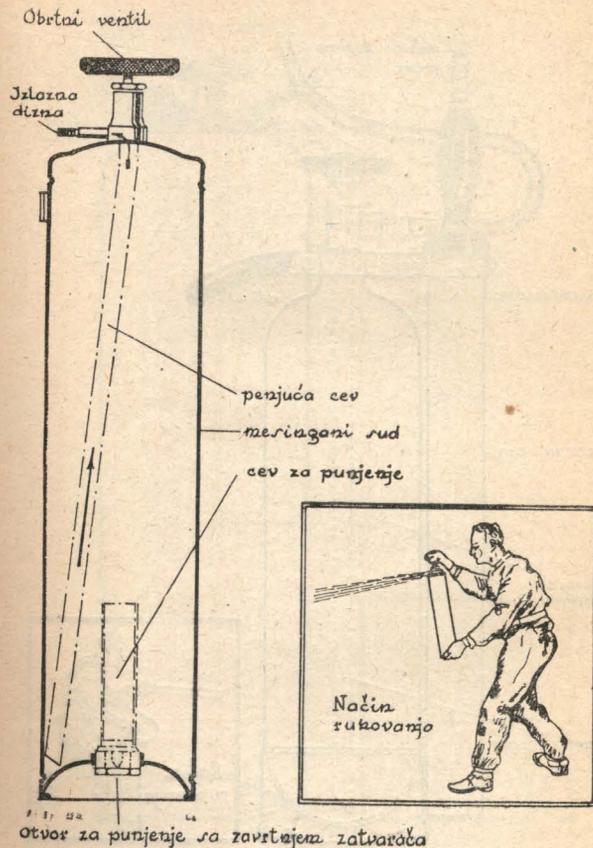
Сл. 19. — Дејство апарата на сл. 19 састоји се у томе, што се отварањем вентила на боци са угљеном киселином истерује прањак (натриум бикарбонат) који се налази у суду. Овај прањак помешан са гасовитом угљеном киселином, избачен на ватру одузима истој кисеоник, због чега се ватра моментано уташује.

баног људства и за ванредне, ратне прилике, као и потребним ватрогасним справама и прибором, који треба да су распоређени по извесном плану, са довољном количином воде, која такође треба да је подесно распоређена, и да се до ње може увек лако и брзо прићи.

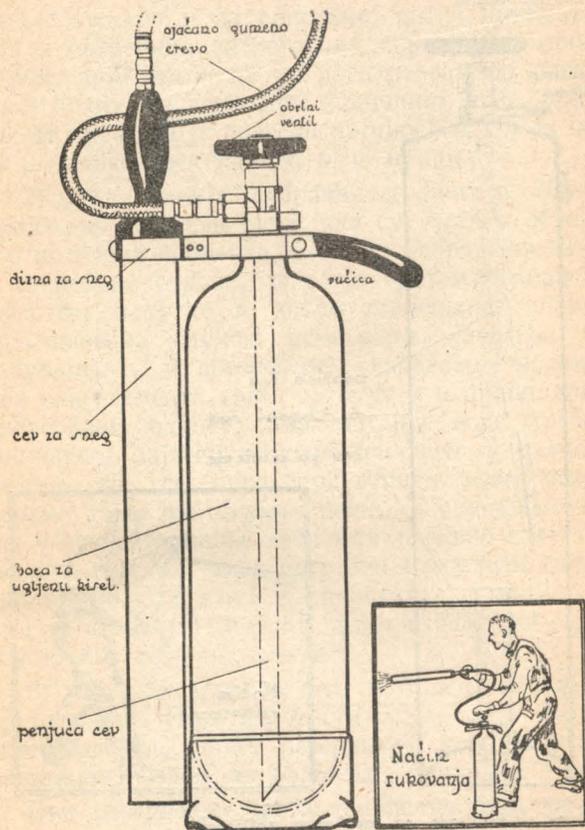
2) Организација одбране од пожара биће задовољавајућа тек онда, ако су узети у обзир сви потребни елементи, а то су: добре, довољне и савремене справе, довољан број извежбаног људства; искусне и добре старешине; добро организована служба осматрања, јављања и узбуђивања, и обезбеђено снабдевање водом. Сви ови елементи треба да буду и у правилном међусобном односу, али питању воде треба поклонити највећу пажњу, нарочито у случајевима, где се мора приступити вештачким мерама да се ово питање реши. У случајевима, где у свако годишње доба има довољно воде за гашење пожара, биће потребно изградити само прилазе до воде, као и уредити места за црпљење воде тако, да се сисајућа црева у воду могу да спусте без икаквих сметњи.

3) Ако нема довољно воде за гашење пожара, тада се вода мора спровести у нарочито израђене, довољно велике резервоаре, које пунити: кишницом, водом из водовода, бунара и т.сл.

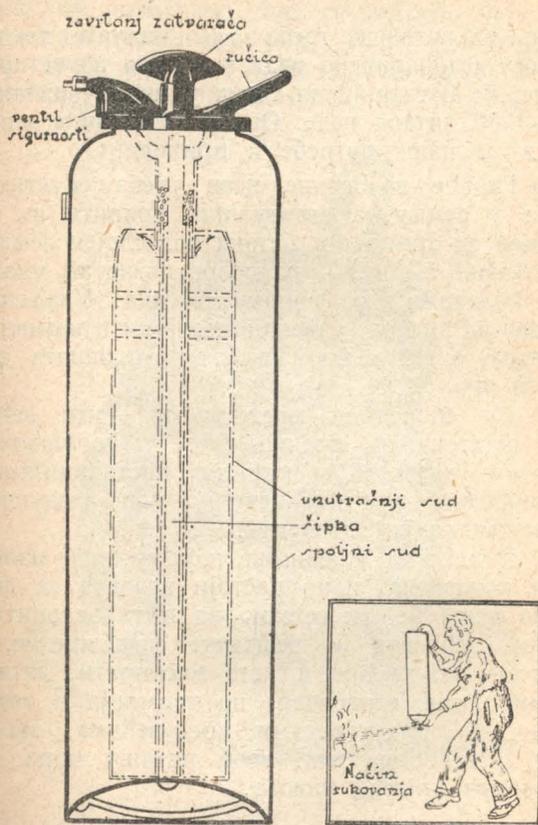
Ови резервоари треба такође да буду приступачни са свих страна. Смрзавање воде у њима треба онемогућити, због тога их изградити под земљом. Запремина таквих резервоара треба да је толика, да се резервоар не може испразнити за два до три сата.

Сл. 20. — Дејство апарата на сл. 20: Отварањем вентила излази из апарата тетра-хлор-угљеник, који се налази под притиском у суду. При великој врућини пожара стварају се веома брзо несагорљиви тетрагасови, који спречавају придолзак кисеоника из ваздуха пламену, услед чега настаје гушење ватре.

Сл. 21. — Дејство апарата на сл. 21: Отварањем вентила на челичној боци, напуњеној под притиском са угљеном киселином, струји угљена киселина услед наглог губитка притиска у облику снега-магле кроз специјалну млазницу на горући предмет, спречава придолазак кисеоника из ваздуха и угушује ватру. Снег (магла) угљене киселине температуре — минус 79° С, истовремено расхлађује горући објекат, тако да одмах угуши ватру.

Сл. 22. — Дејство апарата на сл. 22: Преокретањем апарата мешају се две врсте хемијских раствора (унутрашњег и спољњег суда). Њиховим спајањем ствара се притисак у апарату, који избацује ону мешавину у облику пене угљене киселине на горући предмет, прекрије исти, спречава придолазак кисеоника из ваздуха и тиме угушује ватру.

4) Код водовода треба да је капацитет такав да могу једновремено радити по три до четири пумпе, по 3 сата, и да свака у минуту избаци 900—1200 литара воде. Ово је отприлике максимум за наше потребе и прилике.

5) Главне водоводне цеви треба спустити дубље у земљу, а евентуално, покрити их и плочама од армираног бетона под слојем земље од најмање 50 см. — на добро познатим улазним, излазним и разводним местима. Удаљење њихово од зидова грађевина мора бити најмање 4 метра, а међусобно удаљење хидраната да износи око 100 м.

6) На споредним мрежама израдити већи број шахтова за прекид воде у порушеним деловима водовода и кућним инсталацијама.

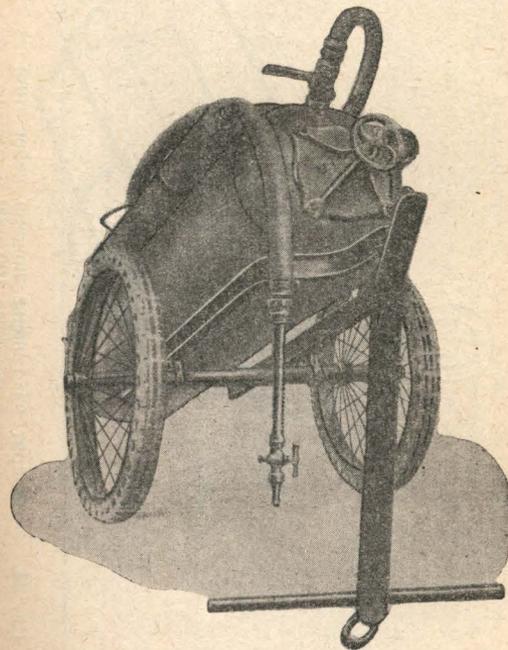
Споредне водоводне цеви на знак ваздушне опасности одмах затворити.

7) У местима и реонима, који су више изложени пожарима, иако постоји водовод са довољно воде, не сме се само на њега ослонити. Треба изградити и вештачке подземне или отворене резервоаре и исте маскирати, затим бунаре, мање резервоаре на таванима и томе слично. У индустријским предузећима, заводима, установама итд. овом питању мора се поклонити највећа пажња.

7. — Подела места на реоне, ватрогасне јединице и њихова организација и попуна људством.

1) Приликом гашења сваког пожара, једна од преких потреба је одржавање реда и подела рада и дужности. За време рата, када су могуће појаве највећих пожара, и по броју истихи по

њиховим размерама, ова се потреба нарочито истиче. У томе циљу, још у миру, првоп питање које треба решити, то је подела сваког места, општине, среза, па и бановине, на пожарне

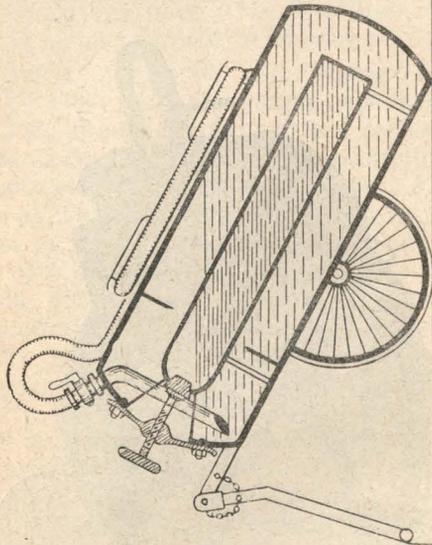

Сл. 23. — Генератор — Мерзер

реоне. У колико је у томе смислу извршена правилнија подела и бољи ред, нарочито у појединим местима и општинама, у толико се може очекивати и већи успех при гашењу пожара.

2) Начин гашења пожара и средства за гашење могу бити најразноврснији, и захтевају честе вежбе, размишљања и праћење нових

у мирном стању

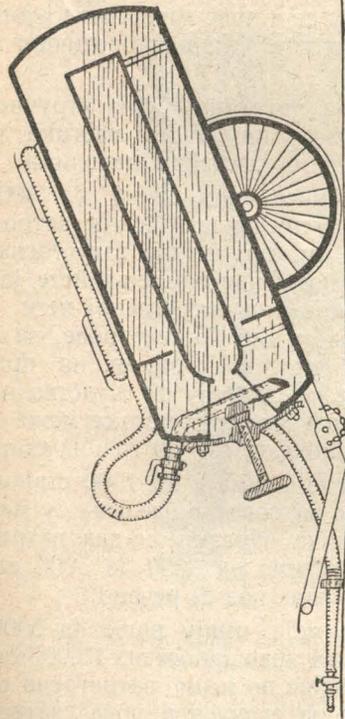

Сл. 24. — Апарат за гашење пожара већег типа — мерзер — на точковима од 100, 200 и 400 лит.

техничких проналазака за ватрогасне сврхе. Надлежни ватрогасни органи дужни су да о томе дају потребна упутства и наређења.

3) Веће општине се деле на потребан број ватрогасних реона. У овим реонима ватрогасна јединица — чета или одељење — образује свуда по једну ватрогасну станицу. Колико ће по-

у дејству

Сл. 25.

Дејство апарата приказаног на сл. 23, 24 и 25 исто је као и код ручног апарата на сл. 22 само што је ради већег садржаја и тежине намештен на за то удешеним двоколицама а прекретање апарата врши се на самој осци двоколице.

жарних реона у коме месту бити зависи од способности дејства целе ватрогасне јединице, од њене опреме, као и теренских и саобраћајних прилика у дотичној општини.

4) Постојеће ватрогасне организације продужују свој рад са људством, које не подлежи војној обавези, или које буде ослобођено, према одредбама Уредбе о ослобођавању од војне дужности.

5) По указаној потреби допуњују се постојеће, а формирају се и нове ватрогасне јединице, сходно плану заштите од пожара дотичног места или територије.

6) Утврђивање потребног броја стручног ватрогасног људства у појединим местима и јединицама вршити по следећим начелима:

а) у сваком насељеном месту од 3000 до 5000 становника, предвидети једну ватрогасну чету, која да се састоји: из два ватрогасна одељења, и једног помоћног одељења исте јачине, за помоћне службе при ватрогасној чети, и то, за хемиску службу или бојне отрове, за санитарску службу, итд. С обзиром на природу послова, који се предвиђају за људство помоћног одељења ватрогасне чете, исто се може образovati и од младића од 18—20 година старости.

б) у местима која имају до 1000 становника образује се једно ватрогасно одељење, у местима од 2000 становника образују се два ватрогасна одељења, а у местима од 3000 до 5000 становника као што је горе под а) речено.

в) у местима која имају више од 5000 становника на сваких ново започетих 10.000 становника формирати још по једно ватрогасно одељење, с тим да се за свака два нова ватрогасна одељења формира још по једно помоћно одељење, која да образују ватрогасну чету. На при-

мер: место од 28.000 становника образоваће 1 ватрогасну чету за првих 5000 становника, а за осталих 23.000 образоваће 3 ватрогасна и једно помоћно одељење тј. свега 5 ватрогасних и 2 помоћна одељења, тј. две ватрогасне чете и једно самостално ватрогасно одељење.

Сл. 26. — Спуштање са справом или ужетом за самоспасавање.

Одступање од овога може бити само према специјалним приликама у појединим местима, о чему доноси одлуку претседник месног одбора.

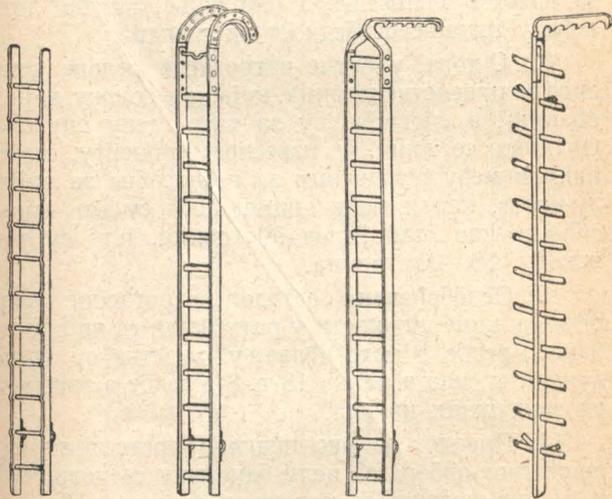
7) У циљу организације одбране од пожара у сваком месту или на сваком делу територије, има се рачунати подједнако са свима постојећим *јавним и приватним* ватрогасним јединицама, које се сада налазе на дотичној територији. Такође, и у погледу мирнодопских припремних послова, као и у стварном раду на заштити становништва од пожара у рату, између ових двеју организација *нема никакве разлике* и на њих се подједнако односи чл. 24 као и сви остали чланови Уредбе о заштити од ваздушних напада.

8) У колико је постојеће ватрогаство за данас недовољно или слабо за извршење ратне организације одбране од пожара, настати да се што пре формирају ватрогасне чете у духу Закона о организацији ватрогаства, Уредбе о заштити од ваздушних напада и овог Правилника, јер сада формирано ватрогаство је основа за формирање ватрогаства у рату. Зато образовање нових ватрогасних јединица вршити према стварној потреби, и према циљу, коме ватрогаство и по овоме Правилнику има да служи.

9) И евиденцију обвезника свих ратних ватрогасних чета — по одељењима — са целокупном и материјалном опремом, која појединим четама припада, водиће старешине мирнодопских ватрогасних чета, односно самосталних одељења, и они ће се старати о њиховом чувању и одржавању у исправном стању.

10) Пододбор за ватрогасну службу, односно месни одбор, стараће се о набавци целокупне опреме, и водиће надзор над њеним чувањем,

као и извођењем вежбања за спрему ратних ватрогасних чета. Он ће исто тако, обезбедити што тешњу сарадњу свих ватрогасних јединица у месту, срезу или бановини, како би се више самосталних чета могле објединити и сложено радити и у најтежим приликама, какве могу бити у рату.

Сл. 27

Сл. 28

Сл. 29

Сл. 30

Сл. 27 — Лестве обичне. — Сл. 28 — Кукаче са стављеном кружном куком. — Сл. 29 — Кукаче са тестерастом куком. — Сл. 30 — Кукаче са једним стаблом и тестерастом куком.

У вези са тим, ови пододбори, односно одбори, довешће до обједињавања одбране од пожара и са ваздушном одбраном.

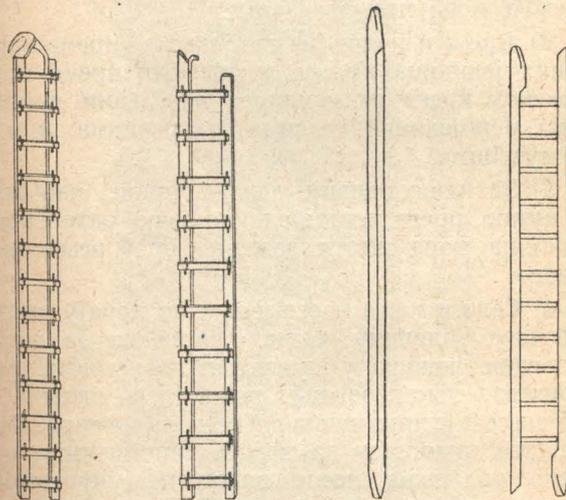
11) Према напред изложеном, и питању попуне људством ватрогасних јединица за рат посветити нарочиту пажњу. При томе имати на уму: да у случају мобилизације и рата све ватрогасне јединице морају одмах да буду спремне за свој рад. Одлазак на војну дужност појединих чланова ватрогасних јединица не сме бити повод за њихово слабљење, а још мање, да због тога дође у питање безбедност од пожара.

12) С тога, у ратне ватрогасне редове уписивати првенствено лица, која не подлежу војној обавези, а способна су за ватрогасну службу. Оваквих се лица, у извесном проценту, може наћи и међу оглашеним за неспособне за војну дужност, као и међу онима, који су ван војне обавезе као старији од 50 година, или су тек између 18—20 година.

13) Ослобођавање осталог ватрогасног људства од војне дужности у рату врши се по одредбама Уредбе о ослобођавању људства од војне дужности, као и члана 18 т. 8 Уредбе о заштити од ваздушних напада.

14) Предлог за ово подноси претседник бановинског одбора за целу бановину са подацима из плана заштите од напада из ваздуха. Подаци при том треба да садрже: Број формираних ватрогасних чета по местима, а према броју становника и самосталних важних предузећа у сваком месту, и број обвезника за које се тражи ослобођење са потребним образложењем. Предлози се достављају преко надлежног команданта армиске области, — пошто се прибаве мишљења од команданата дивизиских области и војних

округа, уколико се кога тиче — Инспекцији земаљске одбране. При изради предлога за ослобођавање ватрогасног људства од војне дужности имати у виду одредбе другог става чл. 47 Уредбе о Инспекцији земаљске одбране, као и тач. 4 чл. 19 Уредбе о ослобођавању људства

Сл. 31

Сл. 32

Сл. 33

Сл. 34

Сл. 31 — Кровњаче Холштајнски модел са једном куком. — Сл. 32 — Кровњаче са шибером и куком са прегама упуштеним и окованим. — Сл. 33 — Лестве склапајуће — склопљене. — Сл. 34 — Лестве склапајуће — расклопљене.

од војне дужности, јер се начелно ослобођавају чланови ватрогасних организација само онда, ако се не могу заменити другим лицима ван обавезе у оружаном војној сили.

8. — Опрема ватрогасних јединица.

1) Опрема ватрогасних јединица не може бити једнака у свима местима, предузећима, заводима, нити чак и у свима јединицама једног истог места, односно предузећа, јер то зависи од месних прилика, којима се и ватрогасна служба мора прилагођавати.

2) Врста и количина ватрогасне опреме појединих јединица има се утврђивати према приложеном прегледу, и напред наведеним приликама у појединим местима, на реонима, или у предузећима.

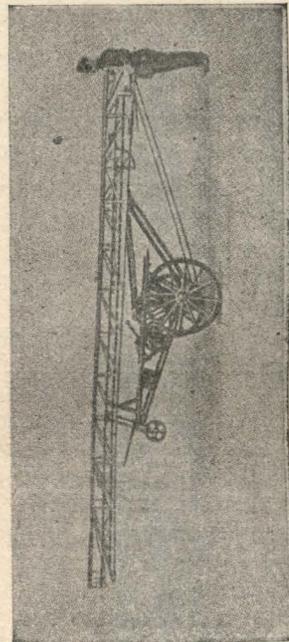
3) За најосетљивије делове опреме, као што су пумпе, црева и томе слично свака ватрогасна јединица мора имати довољан број резервних делова.

4) Села и мања насељена места морају имати довољну количину алата и прибора за локализовање пожара у шумама и на усевима, јер у овима, локализовање пожара је главни, а најчешће и једини начин одбране од пожара. Ова средства дужни су да набаве сопственици, односно надлежне месне власти по упутствима месних одбора, односно пододбора за ватрогасну службу. Они треба да израде и упутство за рад у оваквим приликама.

5) Лична опрема ватрогасаца допуњује се маскама и заштитним средствима (оделом и др.) противу бојних отрова, и са по једним завојем за ране за сваког ватрогасца. Сем тога свака ватрогасна чета и самостално ватрогасно одељење треба да имају и по једна болничарска носила.

9. — Набавка, распоред и чување опреме.

Набавка, распоред и чување потребних ватрогасних справа врши се по напред утврђеном плану заштите од пожара. Овај план из-

Сл. 35 — Растегаче — механичке на 2 точка за једноспратне зграде.

рађују пододбори за ватрогасну службу, а где подела на пододборе није извршена, план израђује месни одбор, односно онај његов члан, који је за ову службу нарочито назначен. Они и набављају целокупну опрему за све ватро-

гасне чете или одељења у месту, и воде надзор над чувањем ове опреме, као и над употребом исте за обуку и вежбе уписаних обвезника ватрогасних чета и одељења. Чување пак ове опреме спада у дужност мирнодопских јавних и приватних јединица, као што је наведено у одељку VII у тачкама 9 и 10 овог дела Правилника.

10. — Састав плана заштите од пожара, вођење спискова обвезника и израда потсетника.

1) Овај план, у вези и са изложеним у одељку под II, треба да обухвати:

а) Ситуациони план, карту или скицу места — са целим ватрогасним реоном, за који се план заштите израђује.

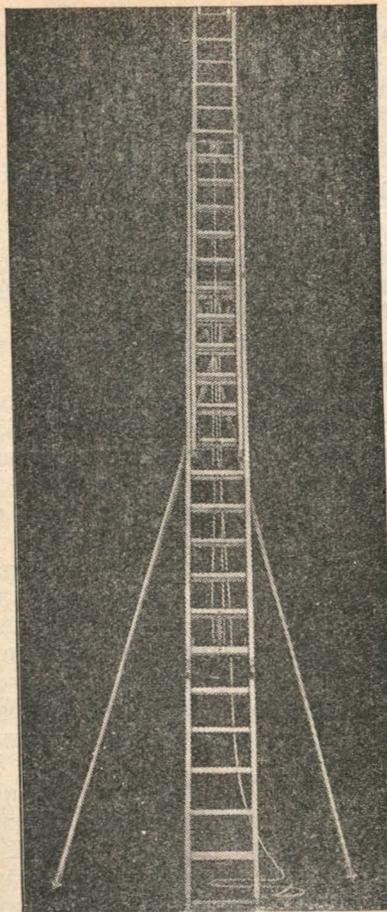
б) Смештај одељења или чете у њеном реону. Ово место треба да буде у склоништу, или да има склониште у близини, а у непосредној близини да се налазе и ватрогасне справе.

в) Смештај ратне опреме ватрогасне јединице — чете или самосталног одељења треба да буде на најзгоднијем месту у своме реону, да се одатле може најбрже стићи до сваког дела или места у реону.

г) Јединични списак одељења, или чете по одељењима са уписаним целокупним људством, с којим се мирнодопска ватрогасна јединица попуњава до ратне јачине.

2) При овоме имати у виду:

а) Да се попуњавање ватрогасних јединица обвезницима врши из најближе околине, или из реона дотичне јединице.

Сл. 36 -- Растегаче -- ручне -- обичне за двоспратне зграде.

б) Да се обвезници земаљске одбране узимају из општинских регистара првенствено од оних лица, која нису способна за војне обвезнике нити за службу у војсци.

в) Да свако лице, које није војни обвезник, обвезник је земаљске одбране, и као такав мора да се води по регистру, у војном одељењу градског поглаварства или општине, било као распоређен или као претекли.

г) Из евиденције изостају они обвезници земаљске одбране, који су прешли 65 година старости осим, ако и после овог доба сами пристану, или затраже да се воде у некој јединици земаљске одбране. Исто тако, из евиденције изостају и они обвезници млађи од 65 година, који изјаве да нису способни ма за какву службу и у земаљској одбрани (или да нису способни за службу за коју су одређени) и то се лекарско-комисиски утврди.

А као претекли обвезници земаљске одбране воде се они обвезници за које се лекарско-комисиским путем утврди да нису способни за службу за коју су одређени, а на другој служби за коју су способни нема празних места.

д) Сваки обвезник земаљске одбране мора да зна на којој се дужности води у служби земаљске одбране.

ђ) Детаље о овоме у погледу уписивања обвезника по јединицама земаљске одбране — за ватрогасну и остале техничке службе, за хемиску и санитарску службу, и за остале социјалне и административне службе и дужности, као и за вршење лекарских прегледа, регулисавају месни одбори.

О људима воде евиденцију војна одељења градских поглаварства или општина, а о женама женске организације. као што је речено у Правилнику II Део.

3) Потсетник за рад ватрогасне јединице, где спада:

а) Долазак обвезника у случају мобилизације и јављање на дужност.

б) Нормално стање јединице за време рата; дежурство; место и чување опреме; рад осталих обвезника; начин узбуђивања; поступак у случају пожара; разне претпоставке, ако се пожар појави у разним деловима реона; ред гашења пожара по важности или осетљивости појединих реона; услови у истима по брзину развоја пожара и по могућности гашења или локализовања пожара; поступак у случају гашења пожара на туђем реону, а по наређењу претседника пододбора за ватрогасну службу, или претседника месног одбора; повремене вежбе кад нема пожара, као и остало што би било нарочито потребно.

4) На основи овог плана и осталих мобилизационих припрема и послова регулисавају се све службе у ватрогасној јединици, а по потреби издају и детаљнија упутства и наређења.

11. — Обука и вежбе ватрогасног особља.

Обука и вежбе ватрогасног особља за време мира изводе се према правилима ватрогасне службе, а обука уписаног људства за рат изводи се по упутствима и наређењима Инспекције земаљске одбране, у виду посебних вежби, или приликом заједничких и општих вежби цело-

купне организације заштите од ваздушних напада. Ове се вежбе повремено изводе и у току рата, према потреби и приликама какве се тада покажу, имајући у виду, да, сем дежурних сви остали обвезници ватрогасних чета и одељења треба да отправљају своје редовне дужности, као и обвезници и свих осталих струка заштите од ваздушних напада.

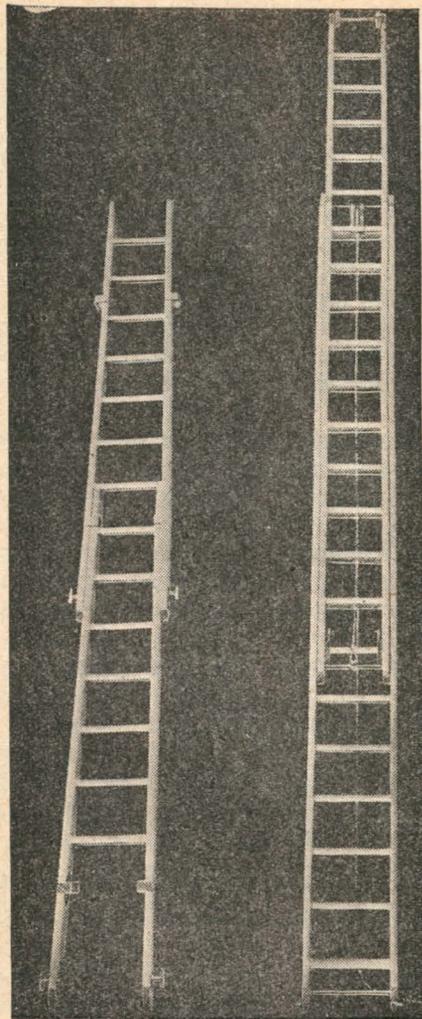
12. — Обавештавање и поука грађанства.

1) Обавештавање и поука грађанства у циљу стварања пожарне дисциплине, као и заједничке, свесне дисциплине целокупног становништва у вршењу свих дужности приликом ваздушних напада, врши се на курсевима, вежбањима, путем радија, предавања, дневних листова, пропагандних брошура и т. сл., као и на специјалним вежбама ватрогасних јединица са примерним гашењем пожара разних врста.

2) Овим радом руководи месни одбор, односно пододбор за ватрогасну службу, према члану 16, тач. 7, Уредбе о заштити од ваздушних напада.

13. — Вођење евиденције о опреми.

1) Надзор и контролу извршења свих припрема за заштиту од пожара врше органи месног одбора, односно пододбора, у духу одредаба чл. 16 тачке 7, а у вези и са чл. 17 Уредбе о заштити од ваздушних напада, имајући у виду и одредбе Закона о организацији ватрогасства, и Уредбе о служби одбране земље од пожара.

Сл. 37 — Растегаче — ручне са подуширачима за вишеспратне зграде.

2) Код органа, који се старају о извршењу свих припрема за заштиту од пожара, тј. код месних одбора, односно пододбора за ватрогасну службу, и код садањих јавних и приватних ватрогасних организација, има се одмах устројити књига ратне материјалне опреме, по обрасцу, по коме се воде и остали предмети материјалне природе у дотичној општини, односно градском поглаварству.

3) Ове се књиге имају поделити на два дела: на први део, за вођење мирнодопске опреме, и на други део за вођење само ратне ватрогасне опреме.

4) По књигама месних одбора, односно пододбора за ватрогасну службу, у разводу се мора назначити, за коју је чету који део опреме додељен.

5) Сва набављена спрема има се делити, према важности и осетљивости према пожару појединих делова града, односно насељеног места, имајући у виду, да ипак треба да се одржи потребна равномерност у стању опреме у свима четама, које се у дотичном месту формирају.

6) Мирнодопска јавна или приватна ватрогасна јединица, која формира више ратних ватрогасних чета, или самосталних одељења, у своју књигу уводиће засебно опрему за сваку чету, односно самостално одељење.

14. — Посебна упутства за случај рата.

а) *За фабрике, заводе, руднике и слична прегледа.*

1) Испитати ратне апарате за гашење пожара, и поставити их на своје место за употребу, у колико на свом месту нису били.

2) Извршити пробу са целокупним људством за заштиту од пожара, у вези и са другим службама заштите.

3) Проверити питање воде и осталих средстава за гашење пожара, и

4) Отклонити све околности које олакшавају развој пожара, као што су запаљиви предмети, њихов смештај и распоред, итд.

б) *За слагалишта у ојшине.*

1) Поступити по потсетнику у коме је регулисано што и како треба поступити са сваким слагалиштем посебице.

2) За решење питања државних слагалишта надлежни су и одговорни државни органи — руковоаци и наредбодавци, а за приватна слагалишта њихови сопственици, који су исто тако законски одговорни (чл. 24 Уредбе — са законском снагом — о заштити од ваздушних напада), ако са своје стране нису учинили све, да не дође до пропасти услед пожара или благовремене евакуације њиховог слагалишта, односно имовине од општег значаја.

3) У овом погледу може се само дати упутство, да се одмах, где прилике дозвољавају, материјал појединих слагалишта распореди у мањим количинама и на више места, у колико није предвиђена евакуација. Ово је од нарочите важности за лакше запаљиви материјал.

4) Предузети маскирање и камуфлирање.

5) Лако запаљиви материјал из вагонцистерна одмах преместити у резервоаре, најбоље подземне.

в) *За обичне путеве.*

Исправност обичних путева услов је за успешну одбрану од пожара. Ово нарочито важи за сеоске, општинске и бановинске путеве, на којима има често дрвених мостова и пропуста, који су лако запаљиви, а могу се лако и покварити и тиме спречити брз саобраћај, какав је за време пожара нарочито потребан. Стога за време рата, када су опасности од пожара велике треба обратити нарочиту пажњу на чување и одржавање осетљивих објеката на свима путевима, јер тада саобраћај у свима правцима треба да буде могућ и брз.

г) *За железничке комуникације.*

1) Успех у гашењу пожара код железничких комуникација и објеката на њима зависи од извршених припрема за гашење пожара и од организације ове службе.

2) У овоме циљу неопходно је потребно:

а) Проучити најцелисходнији начин заштите од пожара околних објеката, око железничких станица, нарочито ако су ови објекти израђени од дрвене грађе, као што је најчешће случај са магацинима. Исто тако, из станице као и из магацина, уклонити све предмете који се лако пале и сагоревају.

б) Све железничке станице, а нарочито магацине, поред осигурања са водом, снабдети и апаратима и средствима за предохрану од пожара, у колико то већ није учињено.

в) Формирати ватрогасна одељења од особља станице или од железничких техничких јединица, а у смислу напред изложеног. По потреби може се узети и људство из околине станице, од претеклог људства, или од оног распоређеног у јединицама за уклањање рушевина и обнову порушених објеката.

г) Омогућити брзо одашиљање ватрогасних возова или цистерна на места, где су угрожена већа слагалишта, станице, ложионице, радионице и други објекти, а воз снабдети и осталим средствима, алатом и довољним бројем људи за гашење пожара свију врста.

д) Железничке власти постараће се за формирање таквих возова у вези и са осталим помоћним возовима, који служе за пружање помоћи код сваког неповољног удеса.

ђ) За обезбеђење саобраћаја снабдети путничке возове и возове за превоз војника потребним бројем апарата и средстава за предохрану од пожара у самом возу.

е) Упутити надлежне органе на што брже заустављање воза ако је у покрету, и откопчавање запаљених вагона из композиције воза. Ово треба да буде њихова прва дужност, чим који вагон буде запаљен.

ж) По могућству удаљити или разредити угаљ, дрва и други лакозапаљиви материјал на више места у реону станице; и свакако ова места маскирати и камуфлирати од угледа из ваздуха.

д) *За морске и речне комуникације.*

1) Све пловне објекте и просторије на њима снабдети апаратима и средствима за предохрану од пожара. Притом, нарочиту пажњу обратити на одељења јаче угрожена од пожара.

2) Сваки пловни објект треба да буде снабдевен парним или ручним пумпама за црпљење воде, цревима довољне дужине, штрцаљкама, млазницама и другим ватрогасним алатом.

3) Људство на пловним објектима треба да буде добро обучено у употреби разних апарата за гашење пожара и других ватрогасних справа.

4) Дрвене палубе пловних објеката треба покрити незапаљивим материјалом, јер се обичан лим топи под ватром запаљивих бомби.

5) Све пристанишне — лучке зграде и објекте треба снабдети довољним бројем апарата за предохрану од пожара, а где постоји водовод, и довољним бројем спољних и унутрашњих хидраната са цревима одговарајуће дужине и са млазницама.

6) У свима већим и важнијим пристаништима — лукама треба одредити дежурне ватрогасне јединице (моторне чамце) са пумпама, дугачким цревима, штрцаљкама и другим алатом за гашење пожара.

7) У већим и важнијим пристаништима или лукама, обалским радионицама и слагалиштима треба организовати засебне пристанишне или лучке ватрогасне чете, и снабдети их свим средствима за гашење пожара, како у самом пристаништу односно луци, тако и на пловним објектима.

15. — **Завршне одредбе.**

Обзиром на све напред изложено, ради остварења овог Правилника има се одмах приступити извршењу следећих послова:

1) Назначењу лица или одељења кућне заштите и прве помоћи у случајевима напада из ваздуха.

2) Назначењу блокне-реонске ватрогасне заштите из одговарајућих одељења кућних заштита.

3) Реорганизовању, у колико је потребно садањих јавних и приватних ватрогасних јединица за њихово проширење за рат.

4) Израдити планове заштите за сваки пожарни реон, и то:

а) У погледу његове величине или реонске границе.

б) У погледу формирања чете или одељења за дотични реон.

в) У погледу уређења и набавке пожарних средстава и справа потребних за заштиту од пожара дотичног реона, и

г) У погледу обезбеђења новчаних средстава и извршења свих административних послова око тога.

5) Најзад, израдити потсетнике за рад, и припремити сва потребна упутства или наређења, књиге и спискове, као и све остало што је потребно, за употпуњење мобилизациског елабората.

6) Извршењу овога приступиће одмах бановински и месни одбори (са својим пододборима, у колико их имају за ватрогасну службу и за пропаганду). Они ће предузети мере у циљу обавештавања народа да испуни своје дужности по напред наведеној тачки 1-вој, и да се упозна са овим Правилником, у колико се тиче најширих народних слојева. Затим месни одбори поступиће по напред наведеним тачкама 1, 2, 4 и 5; и садање све јавне и приватне ватрогасне јединице поступиће по напред наведеним тачкама 3 и 5.

Имати у виду да одбрана земље од пожара за време рата чини целину са свима осталим мерама за заштиту земље од напада из ваздуха. Ова се одбрана има извршити у свему према одредбама односних Закона, Уредаба, Правилника и осталих прописа и наредаба, при чему се овај део службе заштите има сматрати као један од најважнијих и најзначајнијих, с обзиром на савремена ратна средства и методе борбе.

Министар Војске и Морнарице,
 Армиски Генерал,
 Мил. Ђ. Недић, с. р.

55751